

Boxtelse schepen werd afgezet in 1600

Van den Oetelaar op pelgrimstocht

Wat er rond 1600 precies is gebeurd met schepen Jan Eymbertssen van (den) Oetelaar is niet bekend. Er moet hem iets vreselijks zijn overkomen, omdat hij op 22 april 1598 als schepen te Boxtel werd afgezet. In zijn plaats werd Jan Damen schepen te Boxtel. (1) Al is ons de oorzaak van zijn ontslag niet bekend, wel zijn de gevolgen daarvan opgeschreven.

Op 12 februari 1599 stapte Van den Oetelaar naar zijn oud-collega's, de Boxtelse schepenbank, en liet vastleggen dat hij afstand deed van zijn bezittingen. (2) Hij had een huis, hof en wei bij de "brugge van Elmpt" te Boxtel. Bovendien bezat hij een akker in Onrooi dicht bij de Haagakker.

Van den Oetelaar verkocht zijn bezit niet maar gaf het in erfrecht aan kerkmeester Jan Michielssen van den Zande en Aert Dircxs van Lille. (3) Iets in erfrecht hebben wil zeggen dat de gebruiker het recht heeft het complex zijn hele leven te exploiteren en na zijn dood mag het overgenomen worden door degene die hij daartoe heeft aangewezen. De eigenaar kan te allen tijde weer zelf gebruiker van die onroerende goederen worden wanneer hij ze terugkoopt voor de vastgestelde geldsom. In ons geval bleef dit erfrecht van kracht totdat Van den Oetelaar of zijn erfgenamen het complex zouden willen terugkopen van Van den Zande en Van Lille of hun erfgenamen. Dan moest er wel 319 gulden op tafel worden gelegd en aan de rechtmatige gebruiker van dat moment worden overhandigd.

Schepen verbranden

In de akte van 12 februari liet Van den Oetelaar ook opschrijven dat de vaste lasten van die onroerende goederen voortaan

door de gebruikers moesten worden betaald. Die vaste lasten waren: Jaarlijks moesten beide gebruikers 12 gulden betalen aan de zusters van het Gemene Leven te 's-Hertogenbosch, die in hun klooster op de Uilenburg woonden. Daarnaast moest een zekere Jan Leyten elk jaar 10 gulden en 10 stuivers van hen beiden ontvangen. Tenslotte moest door hen de grondbelasting worden betaald.

Dit afstand doen van zijn bezit was een voorbode van wat Van den Oetelaar feitelijk wilde gaan doen. Hij was van plan om Boxtel voorgoed te verlaten. Hij verbrandde alle schepen achter zich en keerde Boxtel de rug toe. Zo blijkt uit een akte van 21 april 1600. (4)

Op die dag stond hij voor enkele Boxtelse schepenen. Tegenover hen verklaarde hij gezond van lijf en leden te zijn. Bovendien was hij "sijne vijff sinnen in alles wel machtigh". Hij was dus goed bij zijn verstand. Er was helemaal niks mis met hem. De aanwezigen waren daarvan ook overtuigd. Dat betekent dat Jan niet in een vlaag van verstandsverbijstering handelde. Voordat hij zijn besluit mededeelde, zei hij eerst nog, dat hij over de korthed van het leven had nagedacht, en dat iedere mens eens moet sterven. Vanwege die eindigheid van het leven had hij besloten op pelgrimstocht te gaan. Hij wilde te voet naar Jerusalem gaan "omme te vinden ofte soecken sijnen heylicheyt". Hij wilde die tocht uit godsdienstige motieven maken omdat hij zijn persoonlijk eeuwig heil voor ogen had.

Levensstijl

Voordat hij Boxtel zou verlaten, wilde hij eerst zijn testament laten opmaken. Daarom stond hij nu voor de Boxtelse schepen-

bank. Zijn natuurlijke zoon, Eymbert, die hij bij Jenneke Dircksdochter Clercx, had verwekt, benoemde Van den Oetelaer tot zijn algemeen erfgenaam. Zijn "vriendin", de moeder van Eymbert, kreeg het vruchtgebruik van heel zijn bezit dat zijn zoon erfde. Zij mocht daarvan gebruik maken totdat Eymbert 20 jaren oud zou zijn. Daarna zou Jenneke Clercx afhankelijk zijn van haar zoon om in haar onderhoud te kunnen voorzien. Spoedig daarna verliet Jan van den Oetelaer Boxtel. Het is niet bekend of hij Jerusalem ooit heeft bereikt. Wel valt hieruit op te maken dat plaatselijke bestuurders, zoals Van den Oetelaer, hun levensstijl rigoreus hebben veranderd. Politiek en carrière was dan niet langer hun ideaal maar devotie en heiligheid. We moeten afwachten of deze Van den Oetelaer navolgers krijgt in het tegenwoordige bestuurscollege van Boxtel/Liempde?

Hans de Visser

Erasmus' tijdgenoot Lucas van Leyden vervaardigde in 1508 een gravure van een pelgrimspaar onderweg met de pelgrimstekens van Rome (de doek van Veronika met de beeltenis van Christus) en Santiago op de hoek (Parijs, Bibliothèque Nationale).

Pelgrimsteken: Santiago de Compostella in Spanje

1 Algemeen protocol, RANB 's-Hertogenbosch, Rechterlijk Archief Boxtel = RAB), toegangsnummer 002.12, inv. nr. 76, folio 50 recto

2 Algemeen protocol, RANB 's-Hertogenbosch, RAB, inv. nr. 76, folio 92 verso en 93 recto

3 Algemeen protocol, RANB 's-Hertogenbosch, RAB, inv. nr. 76, folio 94 recto.

4 Algemeen protocol, RANB 's-hertogenbosch, RAB, inv. nr. 76, folio 123 verso en 124 recto.

Pelgrimsteken: het insigne van Jerusalem

Een pelgrim. Hij draagt een hoed met een brede rand waarop de pelgrimstekens werden gespeld. Om zijn schouder draagt hij een knapzak